

## Teofaniaa edeltävä lauantai

### Päivän epistola

(1. Tim. 3: 14 – 4: 5)

*”Poikani Timoteus, kirjoitan tätä siinä toivossa, että pääsen pian tulemaan luoksesi. Jos tuloni kuitenkin viivästyy, saat tästä tietää, miten on käyttäydyttävä Jumalan temppelissä, elävän Jumalan seurakunnassa, joka on totuuden pylväs ja perustus. Me tunnustamme, että meidän uskomme pyhä salaisuus on suuri: Hän ilmestyi ihmisruumiissa, hänet julistettiin vanhurskaaksi Hengen voimasta, enkelit saivat hänet nähdä, hänestä saarnattiin kansoille, häneen uskottiin maailmassa, hänet korotettiin kirkkauteen. Pyhä Henki sanoo selvästi, että viimeisinä aikoina jotkut luopuvat uskosta ja alkavat seurata pahojen henkien opetuksia. He luottavat tekopyhiin valehtelijoihin, joiden omassatunnossa on polttomerkki. Nämä kieltävät menemästä naimisiin ja syömästä ruokia, jotka Jumala on luonut sitä varten, että ne, jotka tuntevat ja uskovat totuuden, nauttisivat niitä ja kiittäisivät Jumalaa. Kaikki, minkä Jumala on luonut, on hyvää, eikä siitä tarvitse hylätä mitään, kun se otetaan kiittäen vastaan. Jumalan sana ja rukous pyhittävät sen.”*

”Jos tuloni kuitenkin viivästyy, saat tästä tietää” sisältää ajatuksen, että Paavalin henkilökohtaisen tulemisen sijaan tuleekin tämä kirje.

Jumalan temppeli voi Vanhassa testamentissa merkitä Israelia, mutta useimmiten sillä tarkoitetaan Jerusalemin temppeliä. Nyt sillä tarkoitetaan ensimmäisiä kristillisiä seurakuntia jotka yleensä kokoontuivat kodeissa. Vanhan testamentin kirjoitukset ovat syntyneet Jumalan Hengestä (2. Tim. 3: 15 – 17) ja kertovat totuuden Jumalasta ihmisten sanoilla. Kirkko on tuon totuuden pylväs ja perustus.

Jae 16 on kristillistä julistusta, saarnaa, jopa uskontunnustus, nyt runollisessa muodossa. Se on voinut olla myös veisu. Jumalan ilmestyminen tapahtui Kristuksessa, Kristuksen ruumiissa. Tämä edellyttää Kristuksen olleen jo olemassa, koska Hän ilmestyy. ”Julistettiin vanhurskaaksi Hengen voimasta” tarkoittaa ylösnousemusta. Tässä on käytetty opetuskeinoa, ristikkäinasettelua, jonka avulla asiaa avataan kuulijalle (lukijalle). Tällainen kiastinen kerronta on yleistä Raamatussa. Jakeen rakenne on ABBAAB, jossa A tarkoittaa maallista ja B taivaallista. Hän ilmestyi ihmisruumiissa – hänet julistettiin vanhurskaaksi Hengen voimasta. Enkelit saivat hänet nähdä – hänestä saarnattiin kansoille. Häneen uskottiin maailmassa – hänet korotettiin kirkkauteen. Tällainen esitystapa myös helpotti asian (veisun) muistamista. Tässä asetaan vastakkain taivas ja maa, mutta ne nähdään yhteenkuuluviksi Kristuksen ilmestymisen ja Hänen toimintansa kautta.

Kirjoittaja siirtyy käsittelemään eksyttäviä opetuksia. Se, että seurakunnissa esiintyy väärää opetusta, on merkki ”viimeisten aikojen” lähenemisestä. Tällä tarkoitetaan Kristuksen toista tulemistä tuomitsemaan maailma. ”Joiden omassatunnossa on polttomerkki” viittaa vanhaan tapaan polttomerkitä orja, erityisesti karkulainen. Totuuden hylkääjät eivät ole vapaita, vaan pahojen henkien orjia.

Väärät opettajat näyttävät kannattavan äärimmäistä asketismia. He kieltävät naimisiin menemisen ja tiettyjen ruokien syömisen. Tämän kirjoittaja toteaa vääräksi viittaamalla ensimmäiseen Mooseksen kirjaan: ”Kaikki, minkä Jumala on luonut, on hyvää” (1. Moos. 1: 4, 10, 12). Naimisiin menemisen kieltäminen voisi johtaa siihen, että kristittyjen kuoltua ei olisi kristittyjä, sillä heillä ei olisi lapsia. Maininta ruokakiellosta voi viitata siihen, että näillä väärillä opettajilla tarkoitettaisiin juutalaisia (vrt. Vanhan testamentin ruokasäännöt).

Päivän evankeliumi

(Matt. 3: 1 – 6)

*”Noihin aikoihin Johannes Kastaja tuli ja alkoi julistaa Juudean autiomaassa: ”Kääntykää, sillä taivasten valtakunta on tullut lähelle!” Juuri häntä tarkoittaa profeetta Jesajan sana: - Ääni huutaa autiomaassa: ”Raivatkaa Herralle tie, tasoittakaa hänelle polut!” Johanneksella oli yllään kamelinkarvavaate ja vyötäisillään nahkavyö, ja hänen ruokanaan olivat heinäsirkat ja villimehiläisten hunaja. Hänen luokseen tuli paljon väkeä Jerusalemissa, joka puolelta Juudeaa ja kaikkialta Jordanin ympäristöstä. He tunnustivat syntinsä, ja Johannes kastoi heidät Jordanissa.”*

(Matt. 7 - 11)

*(Mutta kun Johannes näki, että hänen kasteelleen oli tulossa myös monia fariseuksia ja saddukeuksia, hän sanoi heille: ”Te käärmeeen sikiöt! Kuka teille on sanonut, että te voitte välttää tulevan vihan? Tehkää hedelmää, jossa kääntymyksenne näkyy! Älkää luulko, että voitte ajatella: ”Olemmehan me Abrahamin lapsia.” Minä sanon teille: Jumala pystyy herättämään Abrahamille lapsia vaikka näistä kivistä. Kirves on jo pantu puun juurelle. Jokainen puu, joka ei tee hyvää hedelmää, kaadetaan ja heitetään tuleen. ”Minä kastan teidät vedellä parannukseen, mutta minun jälkeeni tulee toinen, joka on minua väkevämpi. Minä en kelpaa edes riisumaan kenkiä hänen jalastaan. Hän kastaa teidät Pyhällä Hengellä ja tulella.”)*

Kreikkalaisessa perinteessä, jota Suomen ortodoksinen kirkko noudattaa, päivän evankeliumi on Matt. 3: 1 – 6. Kirkkoslaavinkielisen alttarievankeliumin mukaan evankeliumi on Matt. 3: 1 – 11. Olen laittanut tekstin niin, että siinä näkyy molemmat lukutavat ja selitykset, mutta selkeästi eroteltuina toisistaan.

Vastaavaa tekstiä on kaikille evankelistoilla (Mark. 1: 2 – 8; Luuk. 3: 1 – 18; Joh. 1: 19 – 28).

”Noihin aikoihin” tarkoittaa noin vuotta 26. Johannes Kastaja oli juutalainen saarnaaja, jonka aiheena oli katumus. Häntä pidetään yleisesti essealaisliikkeen jäsenenä. Raamatun ulkopuolelta hänet mainitsee historioitsija Josephus. Johannesta ja Jeesusta yhdistää profeetallinen saarnaaminen, uskonnollinen vakavuus, kasteen käyttäminen (vaikkakin heillä kyse on kuitenkin eri asiasta) ja lopun ajan odotus lähitulevaisuudessa. Osa Johanneksen oppilaista siirtyi Jeesuksen oppilaiksi. Varhainen kirkko näki Johannes Kastajassa Jeesuksen edelläkävijän. Matteus korostaa heidän välistään yhteyttä. Kumpikin aloitti julkisen työnsä samalla tavoin julistaen: ”Kääntykää, sillä taivasten valtakunta on tullut lähelle!” (Matt. 3: 2; 4: 17). Paitsi valmistaa tietä Jeesukselle Johannes korosti kääntymistä eli katumusta. Taivasten valtakunta ymmärretään tässä yhteydessä Kristuksen ensimmäisenä ja toisena tulemisena sekä hyveellisenä elämänä.

Katumuksesta käytettävä kreikkalainen sana metanoia tarkoittaa mielenmuutosta. Heprealainen vastaava Vanhan testamentin profeettojen käyttämä sana tarkoittaa paluuta synnistä takaisin kohti Jumalaa. Jumalan valtakunnan tuo maailmaan Vanhan testamentin mukaan Ihmisen Poika (Dan. 7: 13 – 14, tarkasti käännettynä ”kuin ihmisen poika”).

Jesajan kirjasta otettu lainaus ”Raivatkaa Herralle tie, tasoittakaa hänelle polut!” (Jes. 40: 3) on Septuagintan esittämässä muodossa. Sanalla polku voidaan ymmärtää Vanhan testamentin käskyjä ja tiellä evankeliumin opetusta. Johannes Kastaja näyttää tässä kehottavan oikeaan elämäntapaan ja vastaanottamaan Jeesuksen julistus. Johannes Kastajan vaatetus on profeetan vaatetus (vrt. 2. Kun. 1: 8; Sak. 13: 4). Hänen ruokansa on ”villiruokaa”: heinäsirkat ja villimehiläisen hunaja. Vanha testamentti hyväksyy heinäsirkkojen syönnin (vrt. 3. Moos. 11: 20 – 23). Häntä pidetään munkkien esikuvana, myös ruokavalion suhteen. Ongelman aiheuttaa se, että heinäsirkat ovat oikeastaan lihaa. Tässä kohdassa voidaan todeta, että kyseistä sanaa on käytetty myös muussa merkityksessä kuin heinäsirkka. Sillä on voitu tarkoittaa Johanneksenleipäpuun palkoja.

Johannes toimi Jordanin varrella, todennäköisesti lähellä Kuollutta merta, lähellä Qumrania, essealaisten tärkeää keskusta. Oletetusta toimintapaikasta on Jerusalemiin noin 35 kilometria

linnuntietä, kävellen tietenkin pidempi matka. Jordanin ympäristö laajentaa aluetta, sillä Jordan saa alkunsa Gennesaretista eli Galileasta. Johanneksen luo tultiin siis pitkien matkojen takaa.

Kastetta tarkoittava kreikkalainen sana tarkoittaa upottamista. Tässä tarkoitettu kaste oli uskonnollinen puhdistuskaste, jolla on yhteys Vanhan testamentin papilliseen puhdistautumiseen, samoin kuin yhteys fariseusten ja Qumranin yhteisön puhdistusmenoihin. Ero on ainakin siinä, että nyt katumuksentekijä ei ollut yksin, vaan kasteen toimitti Johannes. Käsitys siveellisestä syyllisyydestä oli levinnyt laajalle, samoin sen tunnustamisesta. Emme tiedä, miten syntien tunnustaminen Johanneksen kasteen yhteydessä tapahtui. Varhaisen kirkon käsityksen mukaan Johanneksen kaste ei puhdistanut synnistä mutta valmisti ihmisiä vastaanottamaan kristillisen kasteen.

Kirkkoslaavinkielisen alttarievangeliumin mukaan lisäksi:

Tuona aikana juutalaisuudessa oli kolme uskonnollista suuntausta: saddukeukset, fariseukset ja essealaiset. Neljäs ryhmä, joka voidaan mainita, ovat selootit, mutta heidän kohdallaan on kyse enemmän poliittisesta ryhmästä. Fariseukset mainitaan usein Jeesuksen vastustajina, vaikka he nähtävästi eivät olleet tuomitsemassa Häntä kuolemaan. Sana fariseus tarkoittaa erilleen asettunutta. He pyrkivät noudattamaan tarkasti Vanhan testamentin sääntöjä. Monet rabbit olivat fariseuksia. Saddukeukset liittyivät läheisesti Jerusalemin temppeliin ja sen papistoon. He kielsivät ylösnousemuksen ja enkelit. Saddukeukset olivat mukana tuomitsemassa Jeesuksen kuolemaan. Matteuksen tarkoitus on tässä osoittaa, että kristinusko edustaa todellista Israelia.

Johannes arvostelee saddukeuksia ja fariseuksia hyvin ankarasti. Viittaus ”tulevaan vihaan” osoittaa, että tuomion päivän odotettiin olevan lähellä. ”Tehkää hedelmää, jossa kääntymyksenne näkyy!” ilmaisee, että kääntymyksen seurauksena ihminen toimii oikealla tavalla. Kääntymys ei ole vain muodollinen ilmaus jostakin, vaan elämäntavan muutos. Johannes arvostelee, mutta antaa heille mahdollisuuden, hän ei näytä ajavan fariseuksia ja saddukeuksia pois. Johannes puhuessaan ”Abrahamin lapsista” osoittaa, ettei tämä lapsuus perustu sukuun vaan uskoon. Pakanoistakin voi tulla Abrahamin lapsia, ”kivillä” nähtävästi tarkoitettiin pakanoita. Tämän viittauksen taustalla on profeetta Jesaja, joka kirjoittaa kalliosta, ”josta teidät on lohkaistu”, tämä kallio tarkoittaa Abrahamia (vrt. Jes. 51: 1 – 2). ”Kirves on jo pantu puun juurelle” osoittaa, että aika on jo käsillä. ”Heitetään tuleen” tarkoittaa helvettiä, siis eroa Jumalasta.

Johannes tuo tässä esille juutalaisille uuden asian. Juutalaiset ajattelivat, että he olivat liitossa Jumalan kanssa sen takia, että he olivat Abrahamin (geneettisiä) lapsia ja noudattamalla lakia he pelastuvat.

Pelastus oli siis rajoitettu heihin. Nyt Johannes osoittaa, että pakanoista voi tulla Abrahamin perillisiä oikean toiminnan kautta.

”Minun jälkeeni tulee” tarkoittaa aikaa. Jeesus syntyi puoli vuotta Johanneksen syntymän jälkeen. Hän myös aloitti julkisen toimintansa Johanneksen vangitsemisen jälkeen.

Puhuessaan ”kengistä” pitää muistaa, että kyse on sandaaleista. Matteuksen muoto eroaa muista evankelistoista, hän on keltainen ”riisumaan kengät”, mutta muut evankelistat puhuvat nauhojen avaamisesta.

”Hän kastaa teidät Pyhällä Hengellä ja tulella” on osittain ongelmallinen. Me emme tarkalleen tiedä, mitä Johannes tarkasti ottaen sanoi. Voi olla, että tähän tekstiin on vaikuttanut jo kristillisen kirkon ajattelu. Jos jätämme sanat ”Pyhällä Hengellä ja” pois, niin silloin Kristus kastaa tulella ja se viittaa Jumalan tulevaan tuomioon. Tuli ei kuitenkaan merkitse tuhoa vaan puhdistumista.